

УДК 343.983:159.9:174.3

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.05.3.21>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ У ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Грачук В.С.,*доктор філософії (PhD),**ст. викладач кафедри кримінального правосуддя**та правоохоронної діяльності**Волинського національного університету**імені Лесі Українки,**поліграфолог*

ORCID: 0009-0002-1696-2485

Чупринський Б.О.,*кандидат юридичних наук,**доцент кафедри кримінального правосуддя**та правоохоронної діяльності**Волинського національного університету**імені Лесі Українки*

ORCID: 0000-0001-8015-9908

Карпінська Н.В.,*доктор юридичних наук, професор,**професор кафедри кримінального правосуддя**та правоохоронної діяльності**Волинського національного університету**імені Лесі Українки,**психолог, медіатор*

ORCID: 0000-0001-9658-3623

Грачук В.С., Чупринський Б.О., Карпінська Н.В. Особливості формування психологічної стійкості у працівників правоохоронних органів в умовах воєнного стану.

Стаття присвячена аналізу особливостей формування психологічної стійкості у працівників правоохоронних органів в умовах воєнного стану. Мета статті – здійснити комплексний аналіз психологічної стійкості працівників правоохоронних органів в умовах воєнного стану, охоплюючи її теоретичні основи, практичні механізми формування та систему післякризового супроводу. В процесі наукового дослідження використовувалися загальнонаукові методи пізнання: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, системний підхід, моделювання. Результати дослідження показують, що психологічна стійкість правоохоронців у контексті воєнного стану формується як динамічний конструкт, що поєднує нейрофізіологічні, когнітивні та соціокультурні чинники. У роботі доведено, що полівагальна теорія дозволяє зрозуміти еволюційно зумовлені моделі реагування, а сучасні когнітивні парадигми акцентують на важливості саморегуляції як ключової передумови ефективного подолання стресу. Зроблено висновок, що резиліентність не є сталою рисою особистості, а розвивається шляхом взаємодії біологічних потенціалів з індивідуально сформованими ціннісними орієнтирами й копінг-стратегіями, які спільно визначають межі зони психологічної стабільності працівника. У практичному вимірі дослідження показано, що підвищення психологічної стійкості досягається через систематичні тренування, які відтворюють бойові ситуації, у поєднанні з техніками швидкої саморегуляції. Доведено, що завдяки розвитку нейром'язової пам'яті, зниженню латентності ухвалення рішень та підтриманню злагодженої командної взаємодії зменшується ризик професійних помилок. Визначено, що багатоврівнева система психологічного моніторингу (скринінги, дебрифінги) сприяє створенню сталої культури психологічної безпеки в правоохоронних структурах. Практичне значення дослідження полягає у розробці ефективної інтегрованої моделі підвищення психологічної стійкості правоохоронців для забезпечення їхньої готовності діяти в умовах воєнних і кризових ситуацій.

Ключові слова: психологічна стійкість, правоохоронці, воєнний стан, резиліентність, стресостійкість.

Grachuk V.S., Chuprynskyi B.O., Karpinska N.V. Peculiarities of developing psychological resilience in law enforcement officers under martial law.

The article analyzes the peculiarities of developing psychological resilience in law enforcement officers under martial law. The aim of the article is to conduct a comprehensive analysis of psychological resilience in law enforcement personnel operating under martial law, covering its theoretical foundations, practical mechanisms of development, and the post-crisis support system. The study employed general scientific methods of cognition: analysis, synthesis, comparison, generalization, a systemic approach, and modeling. The research findings show that psychological resilience in law enforcement officers under martial law is formed as a dynamic construct that integrates neurophysiological, cognitive, and sociocultural factors. The study demonstrates that the polyvagal theory helps to understand evolutionarily conditioned response patterns, while modern cognitive paradigms emphasize the importance of self-regulation as a key prerequisite for effective stress management. It is concluded that resilience is not a fixed personality trait but develops through the interaction of biological potential with individually shaped value orientations and coping strategies that jointly define the boundaries of an officer's psychological stability zone. On a practical level, the study shows that psychological resilience can be enhanced through systematic training that simulates combat situations in combination with rapid self-regulation techniques. It has been proven that developing neuromuscular memory, reducing decision-making latency, and maintaining coordinated teamwork help reduce the risk of professional errors. The research identifies that a multi-level system of psychological monitoring (screenings, debriefings) contributes to the creation of a sustainable culture of psychological safety within law enforcement agencies. The practical value of the study lies in the development of an effective integrated model for strengthening the psychological resilience of law enforcement personnel to ensure their readiness to act in wartime and crisis situations.

Key words: psychological resilience, law enforcement officers, martial law, resilience, stress resistance.

Постановка проблеми. У сучасних умовах повномасштабної війни, коли воєнна агресія поєднується з інформаційно-психологічним тиском, забезпечення психологічної стійкості працівників правоохоронних органів набуває особливої значущості. Ці фахівці щоденно стикаються з надвисокими ризиками, нестабільністю, необхідністю ухвалення рішень у невизначених обставинах, а також з наслідками психологічного та фізичного виснаження. В таких умовах психологічна стійкість виступає не лише характеристикою індивідуальної витривалості, а й критичним чинником функціональної надійності системи безпеки держави в цілому.

Наукове осмислення феномену психологічної стійкості вимагає міждисциплінарного підходу, який об'єднує знання психології стресу, нейрофізіології, теорії адаптації, професійної підготовки та кризового супроводу. Актуальність теми обумовлена необхідністю побудови ефективної, багаторівневої системи підготовки й підтримки правоохоронців, яка дозволить не лише зберігати їхню працездатність у надскладних обставинах, а й забезпечувати їх поступову реінтеграцію у мирне середовище після завершення бойових завдань.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питання особливостей формування психологічної стійкості у працівників правоохоронних органів в умовах воєнного стану є достатньо дослідженим у вітчизняній науковій літературі. Актуальність теми зумовлена необхідністю забезпечення високої психологічної готовності та витривалості співробітників у надзвичайних умовах, спричинених війною.

Значний вклад у розвиток дослідження мають такі автори як С.С. Андрієнко [1], який акцентує увагу на системному підході до психологічної підготовки правоохоронців в умовах гібридної війни, розкриваючи не лише організаційні, а й психологічні аспекти адаптації. О.О. Заболотна [2] фокусує увагу на емоційному вигоранні працівників поліції, що є одним із ключових чинників зниження психологічної стійкості. Г.В. Звірянський [3] пропонує конкретні техніки розвитку стресостійкості, які використовуються в навчальному процесі. З. Кісіль та О. Стасюк [4] підкреслюють важливість професійно-психологічної підготовки як основи стійкості до стресу та кризових ситуацій.

О.М. Кокун та співавтори [5] надають методичні рекомендації щодо формування готовності військовослужбовців, які в умовах бойових дій мають багато спільного з функціонуванням поліцейських. Важливою є також робота Р.М. Литвинова [6], де досліджено психологічну стійкість спецпризначенців КОРД як фактор готовності до ризику. О.М. Мохорєва [7] акцентує на значенні психологічного супроводу у збереженні професійного здоров'я співробітників поліції в умовах війни. О. Сафін [8] розглядає посттравматичну підтримку, що дозволяє ширше подивитись на тему через призму реадaptaції. В.М. Синенький, М.Д. Курляк та А.Я. Крук [9] комплексно аналізують як вітчизняний, так і закордонний досвід у розвитку стресостійкості. Л. Тютюнник [10] звертає увагу на бойовий стрес та пропонує підходи до подолання його психотравмуючих наслідків.

Для дослідження також використовувалася експертна література, що представлена сучасними публікаціями в онлайн-виданнях: зокрема, актуальні матеріали наукових конференцій, електронні журнали профільних установ та методичні посібники з підготовки кадрів у сфері безпеки.

Попри достатню кількість літератури з даної теми, відчувається нестача систематизованого матеріалу з теми дослідження, а тому із використанням різних методів наукового пізнання було проаналізовано, погруповано, систематизовано інформацію і подано у світлі теми дослідження.

Мета статті – здійснити комплексний аналіз психологічної стійкості працівників правоохоронних органів в умовах воєнного стану, охоплюючи її теоретичні основи, практичні механізми формування та систему післякризового супроводу. Для досягнення цієї мети будуть виконані наступні **завдання**: з'ясувати міждисциплінарні підходи до трактування стійкості як динамічного психофізіологічного ресурсу; проаналізувати практичні стратегії підготовки до дії в умовах бойового стресу; охарактеризувати моделі психологічної допомоги та післякризового відновлення, що забезпечують функціональну спроможність і тривале професійне благополуччя правоохоронця.

Виклад основного матеріалу. Психологічна стійкість правоохоронця – багатовимірний конструкт, у якому біологічні, когнітивні та соціокультурні чинники вибудовуються у гнучку систему протидії деструктивному впливові бойового та інформаційного середовища. Її ядром постає здатність нервової системи підтримувати цілісність поведінки, коли зовнішній стресор перевищує звичні адаптаційні межі, але індивід, спираючись на заздалегідь підготовлений набір регуляційних механізмів, зберігає ефективність діяльності й моральний орієнтир [4].

Методики розвитку стійкості в поліцейській підготовці інтегрують когнітивно-поведінкові інтервенції, майндфулнес і фізичну витривалість у єдиний навчальний цикл. Враховуючи гіпердискретність бойового стресу, симуляційні вправи переводять набуті навички з декларативного у процедурний рівень, а регулярний психічний скринінг та доступність консультативної допомоги забезпечують раннє виявлення вигорання та корекцію дисфункційних схем мислення [3].

Практична складова формування психологічної стійкості працівників правоохоронних органів реалізується як багатозадачний процес, що охоплює спеціалізовані тренування, методики саморегуляції, системи колегіальної підтримки та довгострокове психологічне спостереження. Саме збалансоване поєднання цих компонентів мінімізує ризик операційних помилок і забезпечує готовність особового складу діяти в умовах високоінтенсивної невизначеності повномасштабного вторгнення [1].

Прикладні аспекти формування стійкості базуються на поєднанні біологічних і психосоціальних механізмів. Безпосереднє впровадження цих знань реалізується через психотехніки, зокрема методи «заземлення», які повертають увагу до сенсорного «тут-і-тепер» та відновлюють кортикальний контроль над вегетативними реакціями. У моменті це досягається за допомогою напруження-розслаблення м'язів, фокусування на просторових контурах об'єктів або ритмізованого дихання, що дозволяє оперативно деактивувати надмірну симпатичну активацію. Така стабілізація перезапускає соціально-комунікативний контур, виводячи свідомість з режиму «бий / тікай» до функціонального стану. У довшій перспективі психофізіологічну пластичність підтримують стратегії еко-, ко-, само- та теорегуляції, які забезпечують сталі джерела ресурсного відновлення [4].

Поряд із цим, системна психологічна підготовка набуває вирішального значення. Вона має формувати вміння оперативного самоконтролю, інгібіції імпульсивних реакцій, зниження емоційної реактивності та критичного сприйняття пропаганди. Це дозволяє зменшити ймовірність дистрес-індукованих помилок під час виконання бойових завдань у ситуації підвищеного когнітивного навантаження [1].

Послідовні тренування ускладнених сценаріїв значно розширюють «зону стабільності» – діапазон умов, у яких навантаження сприймається як еустрес, а не дистрес, і не блокує професійну діяльність. Саме ця зона, а не абстрактна «витривалість», є маркером справжньої бойової готовності [5].

Формування психологічної готовності, за вітчизняними концепціями Кокуна О.М., Мороз В.М., Пішко І.О., Лозінської Н.С., здійснюється в межах триєдиної системи, яка охоплює мотиваційно-смісловий, когнітивно-поведінковий та емоційно-вольовий рівні (рис. 1).

На думку Литвинова Р.М., критично важливим є додатковий рівень – тренування готовності до зовнішніх стресових факторів за допомогою високореалістичних симуляцій. Повторне безпечне відтворення кризових сценаріїв дозволяє знижувати поріг страху, тренувати нейром'язову пам'ять і формувати міжособистісну довіру, що в сукупності зменшує когнітивне навантаження та забезпечує колективну психологічну безпеку [6].

Ключовим стартовим етапом є тренування з моделюванням бойових сценаріїв: повторюване й контрольоване відтворення критичних інцидентів знижує поріг реактивності, формує нейром'язову пам'ять, зміцнює командну координацію та скорочує латентність ухвалення рішень, що безпосередньо підсилює ефективність підрозділів у міських боях і контрдиверсійних операціях [1].

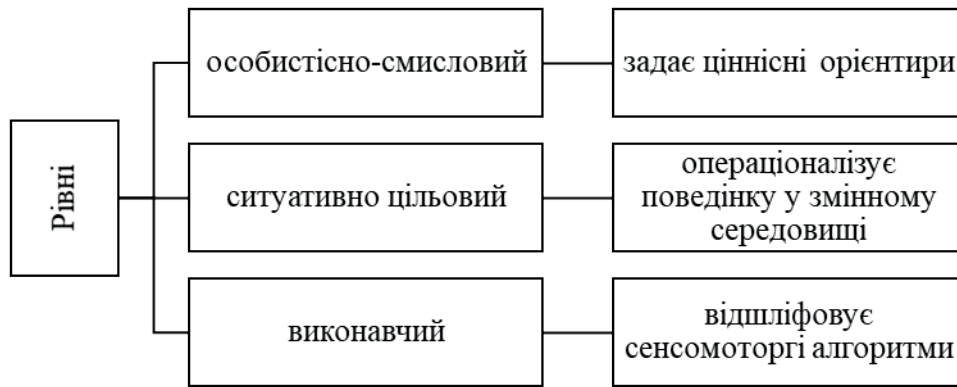

Рис. 1. Рівні формування психологічної готовності

Паралельно працівників навчають технік швидкої саморегуляції – ритмізованого дихання, когнітивної переоцінки та коротких сеансів м’язового релаксу. Ці інтервенції не лише відновлюють вегетативний баланс після пікових навантажень, а й підвищують суб’єктивний контроль над емоційними реакціями, скорочуючи період від стресового тригера до повернення у «фокус задачі» [1].

Ключовим у щоденній службі залишається багаторівнева підтримка: індивідуальні консультації, групові дебрифінги та кризове втручання, які інтегруються в офіційну структуру підрозділу. Психологічний контакт знижує бар’єр стигматизації, а групова рефлексія створює простір для нормалізації емоцій та взаємного підкріплення, що прямо корелює з пониженням показників відкладеного ПТСР [7].

На профілактичному рівні особливе значення має довготривалий моніторинг психоемоційного стану працівників після ротаций. Регулярне проведення психічних скринінгів у поєднанні з методами когнітивно-поведінкової терапії дає змогу своєчасно виявляти початкові ознаки тривожних і депресивних станів, водночас забезпечуючи поступову десенсибілізацію до травматичних спогадів та знижуючи ризик розвитку соматичних ускладнень [1].

Проте ефективність цього підходу значною мірою залежить від вчасного розпізнання симптоматики емоційного вигорання, яка у правоохоронців воєнних підрозділів часто набуває прихованих форм. Її прояви – хронічна втома, ригідність емоційних реакцій, зниження когнітивної гнучкості – нерідко сприймаються як побутове виснаження. В сукупності вони підривають стійкість системи професійних переконань і здатність до адаптивного прийняття рішень, підвищуючи ризик помилок у тактично складних умовах [2].

Як зазначає Тютюнник Л., ефективним запобіжником вигорання виступає розвиток адаптивних копінг-стратегій. Згідно з даними емпіричних спостережень, поєднання проблемно-орієнтованого підходу з помірною соціальною підтримкою оптимізує когнітивні ресурси та водночас зберігає емоційну стабільність. Натомість домінування уникання чи прокрастинації з часом корелює зі зростанням дистресу й адиктивних поведінок [10].

Щоб узагальнити ці підходи, їхню логічну послідовність можна побачити у табл. 1.

Таблиця 1 – Багаторівнева система психологічної підтримки правоохоронців у бойових умовах

Рівень	Характеристика	Очікуваний результат
Стартовий етап	Тренування з моделюванням бойових сценаріїв, розвиток нейром’язової пам’яті, зниження реактивності, покращення командної координації та скорочення латентності рішень.	Зростання ефективності підрозділів у бойових умовах; зменшення ризику операційних помилок.
Техніки швидкої саморегуляції	Навчання ритмізованому диханню, когнітивній переоцінці, м’язовій релаксації для відновлення вегетативного балансу та підвищення емоційного контролю.	Швидке повернення до функціонального стану після стресу; стабілізація емоційного фону.
Багаторівнева підтримка	Система консультацій, дебрифінгів і кризових втручань, інтегрована у підрозділ, що сприяє зниженню стигми та нормалізації емоцій.	Зниження рівня ПТСР; підвищення згуртованості та психологічної безпеки в колективі.

Довготривалий моніторинг психоемоційного стану	Регулярні психічні скринінги після ротацій, застосування когнітивно-поведінкової терапії для виявлення і корекції тривожних та депресивних станів, зменшення ризику ПТСР.	Рання діагностика психічних порушень; профілактика хронізації станів та соматизації.
Розвиток адаптивних копінг-стратегій	Стимулювання проблемно-орієнтованих копінг-стратегій та соціальної підтримки з метою збереження когнітивних ресурсів і емоційної стабільності.	Підвищення стресостійкості; зниження ризику вигорання та деструктивної поведінки.

Примітка: текст систематизовано автором на основі джерел [1; 2; 10]

Перехід від одного рівня до наступного функціонує як безперервний цикл «підготовка – дія – відновлення», що забезпечує адаптивну гнучкість підрозділу. Саме інтегрованість етапів дозволяє перевести ситуативні інтервенції у стійку організаційну культуру турботи про психічне здоров'я [7].

Синергізм практичних технік виявляється у тому, що опрацювання емоцій через дихальні або майндфулнес-протоколи у поєднанні з раціональною когнітивною переоцінкою конвертує негативний емоційний заряд у цілеспрямовану мотивацію дії. У підсумку правоохоронець не лише підтримує працездатність у критичний момент, але й поступово зміцнює власну резилієнтність, перетворюючи зовнішній стресор на стимул професійного та особистісного зростання [2].

Комплексне впровадження описаних практичних підходів водночас зміцнює психологічну готовність особового складу та поступово формує в службі нову норму, де піклування про ментальне здоров'я є невід'ємною частиною професійної культури. Саме поєднання всіх елементів – від профілактичних скринінгів і майндфулнес-протоколів до кризових інтервенцій – забезпечує їхню максимальну ефективність, перетворюючи психологічну безпеку на рівнозначний компонент службової готовності поряд із фізичним захистом [1].

У відповідь на виклики повномасштабної війни в Україні було адаптовано низку ефективних зарубіжних практик психологічної підтримки правоохоронців. Зокрема, у навчальні програми інтегровано симуляційні тренінги за зразком сценарного моделювання критичних ситуацій, а також методики стрес-менеджменту, запозичені з досвіду США. У службову підготовку включено когнітивно-поведінкові інтервенції, майндфулнес, дихальні техніки та тілесно-орієнтовані вправи, які спрямовані на зниження реактивності нервової системи й оперативне відновлення функціонального стану [9].

У сфері післяротаційної підтримки застосовуються регулярні психічні скринінги, мобільні кризові інтервенції та програми сімейного залучення до реабілітації, що базуються на європейських моделях. Такі заходи допомагають попереджати дезадаптацію та формують культуру психологічної безпеки в підрозділах, де ментальне здоров'я розглядається як складова службової ефективності [9].

У сучасних бойових умовах ефективність правоохоронців визначається не лише фізичною витривалістю та технічною підготовкою, а й рівнем сформованої психологічної стійкості. У цьому контексті психологічна допомога не є додатковою опцією, а виступає структурною необхідністю, що прямо визначає межу між адаптивною мобілізацією та дезорганізацією. Досвід показує: коли підтримка відсутня, гострий стрес швидко хронізується, підвищуючи ризики ПТСР, депресії й вигорання і, відповідно, послаблюючи боєздатність підрозділу [1].

Розробляючи стратегії відновлення в умовах війни, варто опиратися на дослідження О. Сафіна, який запропонував поетапну парадигму післякризового відновлення. Відповідно до його підходу, відновлення правоохоронця розгортається у три ключові фази. На першому етапі військові частини та комісаріати здійснюють первинну психодіагностику, фіксуючи ознаки гострої стресової реакції або емоційного виснаження [8].

Другий етап передбачає середньострокову реабілітацію у відомчих санаторіях і спеціалізованих медичних центрах, де реалізується психотерапевтична стабілізація й фізіологічне відновлення [8].

Завершальна фаза охоплює глибинну терапію у спеціалізованих державних і недержавних установах із залученням членів сім'ї, що сприяє формуванню нових внутрішніх опор і відновленню міжособистісних зв'язків. Згідно зі світовою практикою, оптимальна тривалість такого курсу становить щонайменше одинадцять тижнів, протягом яких відбувається когнітивна переробка травми та формування нової самоідентичності ветерана [8].

Наступним логічним кроком стратегії є реалізація комплексу реабілітаційних втручань, до яких входять індивідуальна й групова психотерапія, сімейне консультування, біологічний зворотний зв'язок, фізіотерапія та фармакотерапія. Ці заходи не обмежуються купіруванням симптоматики, а орієнтовані на глибинну когнітивну трансформацію – інтеграцію бойового досвіду без руйнівного емоційного тиску, відновлення цілісної ідентичності та соціальних ролей [8].

Паралельно відбувається адаптація функцій військового психолога залежно від контексту: у зоні бойових дій пріоритетними є екстрені інтервенції, тоді як у тилу домінує планова психодіагностика, профілактична й корекційна робота. Такий розподіл дозволяє підтримувати боєздатність особового складу та водночас створювати стабільний соціально-психологічний мікроклімат, у якому беруть участь також родини, що запобігає вторинній соціальній ізоляції комбатанта [8].

Розуміння стійкості як емоційно-когнітивного процесу включає аналіз копінг-стратегій, що активуються під час хронічного стресу. Емпіричні дані Л. Тютюнника вказують, що соціальна підтримка ефективна лише за умови її відповідності потребам індивіда. Домінування копінг-механізмів уникання чи прокрастинації веде до зростання емоційної напруги та ризику дезадаптації. Формування резиліентності потребує балансу між зовнішньою підтримкою та внутрішніми ресурсами самовідновлення, які слід розвивати у процесі службової підготовки. [10].

Отже, саме цілісна та послідовно вибудована система відновлення – від негайної кризової підтримки до довготривалого психосоціального супроводу – дозволяє повернути правоохоронця до повноцінної служби та цивільного життя без втрат для його психічного здоров'я й безпеки суспільства. Це підтверджує вирішальне значення комплексного підходу в організації психологічної допомоги [1].

Висновки. Синтезуючи результати теоретичного аналізу, можна констатувати, що психологічна стійкість правоохоронця в умовах воєнного стану постає як динамічна інтеграція нейрофізіологічних, когнітивних та соціокультурних детермінант. Полівагальна рамка пояснює еволюційно ієрархічні стратегії реагування, тоді як сучасні когнітивні моделі демонструють, що критичною ланкою стресостійкості є здатність підтримувати саморегуляцію, трансформуючи дистрес у функціональний еустрес. Отже, ключове теоретичне положення полягає в тому, що резиліентність не є фіксованою рисою, а формується як результат взаємодії біологічних ресурсів із набутою системою ціннісних орієнтирів і копінг-стратегій, що разом визначають межі «зони стабільності» працівника.

На практичному рівні ефективність стратегії забезпечують комплексні тренування, які моделюють високоінтенсивні бойові сценарії та поєднані з техніками швидкої саморегуляції. Формування нейром'язової пам'яті, скорочення латентності ухвалення рішень і підтримка командної координації мінімізують ризик операційних помилок, тоді як багаторівнева система скринінгів і дебрифінгів перетворює ситуативні втручання на сталу культуру психологічної безпеки. Практичний висновок полягає у тому, що лише інтеграція когнітивно-поведінкових, майндфулнес-та фізичних протоколів у щоденну діяльність підрозділів створює умови для стійкого підвищення оперативної готовності.

Післякризове відновлення завершує цей цикл, перетворюючи гостру реакцію на травму в поступову реадaptaцію через багатоступеневу систему реабілітаційних програм, які охоплюють індивідуальну та сімейну психотерапію, фармакологічну підтримку й соціальне повернення. Глибинна когнітивна переробка травматичного досвіду доповнюється міжнародними протоколами (КПТ, майндфулнес, каністерапія), що доводять свою ефективність у зниженні відкладених психічних розладів. Така інтегрована модель гарантує відновлення ресурсу правоохоронця й забезпечує його готовність функціонувати як у мирному середовищі, так і в разі повторної мобілізації, тим самим зміцнюючи загальну психологічну безпеку силових структур.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андрієнко С.С. Психологічна підготовка та підтримка співробітників правоохоронних органів в умовах гібридної війни. *Економіка, управління та адміністрування*, 2024, № 4(110), 103–108. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2024-4\(110\)-103-108](https://doi.org/10.26642/ema-2024-4(110)-103-108).
2. Заболотна О.О. Емоційне вигорання працівників поліції в умовах воєнного стану. 2024. URL: <https://studbase.kubg.edu.ua/article/8294>.
3. Звірянський Г.В. Техніки стресостійкості у професійній підготовці поліцейських під час воєнного стану в Україні. 2024. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/db4729fd-8dd2-4d75-b34e-c58292a566c9/content>.
4. Кісіль З., Стасюк О. Професійно-психологічна підготовка поліцейського. Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 404 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/5233/3/ProfPsycholPidgotPolic_5-4-23.pdf.
5. Кокун О.М., Мороз В.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С. Формування психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до виконання завдань за призначенням під час бойового злагодження: метод. посіб. 7БЦ, 2021. 170 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/726799/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1_%20%D0%A1%D0%A2%D0%90%D0%A0%D0%A2_ISBN.pdf.
6. Литвинов Р.М. Психологічна стійкість як ключовий фактор готовності до ризику спецпризначенців КОРД у бойових умовах. *Правова доктрина, правоутворення та правозастосування: проблеми зв'язку та шляхи розвитку*, 2024. URL: <https://doi.org/10.71404/PPSS.2024.2.46>.

7. Мохорева О.М. Психологічний супровід працівників поліції в умовах війни. Актуальні проблеми психологічного забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів: зб. матеріалів III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 31 жовт. 2022 р.). Київ, 2022, 195–197. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/b6ed52e0-0f37-4ab7-a578-c59e0933b360>.
8. Сафін О. Реабілітація та реадaptaція учасників бойових дій: психологічний дискурс. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія: Психологічні науки, 2019, № 2(13). URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/12484/1/178-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-562-1-10-20200220.pdf>.
9. Синенький В.М., Курляк М.Д., Крук А.Я. Психологічні чинники розвитку стресостійкості працівників правоохоронних органів в умовах воєнного стану: українські реалії та закордонний досвід. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*, 2024, № 2. URL: <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2024-2-10>.
10. Тютюнник Л. Бойовий стрес та шляхи подолання його психотравмуючих наслідків. *Вісник Національного університету оборони України*, 2020, № 55(2), 106–115. URL: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2020-55-2-106-115>.